

Mots del procés

El procés cap a la independència de Catalunya ha donat i donarà moltes hores de conversa, és a dir, un munt de paraules. Mots com ara *eleccions*, *decidir*, *referèndum* i *unitat* estan a l'ordre del dia a la feina, al carrer o a les sobretauls. I això, al lingüista i traductor Pau Vidal no li ha passat per alt i ha decidit agrupar-les totes en un llibre titulat *Manual del procés* (Angle Editorial, 2015), guardonat amb el Premi d'Assaig Breu Josep Irla. En aquest llibre, Vidal ens descobreix l'origen de paraules tan imprescindibles per al procés com ara *sobirania*, *decidir* i *declaració*. Per exemple, ens explica que *procés* és un derivat de *cedir* i per què l'expressió *full de ruta*, tot i que és una metàfora d'origen mariner, té una gran popularitat i és ben quotidiana.

Un dels mots que tenen un gran pes en el procés és *identitat*. En aquest cas la paraula té un origen ben clar: prové de *idem* (igual, la mateixa cosa) i *entitat*, un mot derivat d'*èsser* i que significa qualitat d'ens, essència. Una paraula que també ha triomfat molt en aquests anys tan decisius és *caverna*, lligada originàriament a l'adjectiu *mediàtica*, per referir-se als mitjans de Madrid que llancen constantment missatges contra Catalunya. Abans del procés, aquest mot s'utilitzava poc, ja que els parlants preferien usar *cova*, però a l'hora de denominar aquests periodistes que gaudeixen criticant els catalans, els parlants han preferit usar *caverna*, el lloc on s'amaguen els cavernícoles, és a dir, els energúmens.

Amb el seu to irònic habitual, Pau Vidal també recull la paraula *margallada*, usada pel conseller d'Economia, Mas-Colell, per qualificar un informe sobre el procés que va enviar a les ambaixades el ministre d'Afers Exteriors, José Manuel García-Margallo. Si el mot *maragallada* va triomfar tant per designar les sortides de to de Pasqual Maragall, l'autor aposta ara per aquest mot per designar les ocurrencies del ministre García-Margallo.

Per tancar el manual, ordenat alfabèticament com un diccionari, l'autor parla dels mots *urna*, que no ha variat la seva forma respecte al llatí, quan volia dir galleda, poal, i *votar*, que té un origen religiós, ja que votar és allò que feien, i segles més tard encara fan, els membres del clergat a Déu quan prometien els vots de castedat, de silenci, d'obediència, etcètera. "No deixa de ser curiós, doncs, que la imatge simbòlica més representativa de la democràcia sigui extreta del llenguatge religiós", conclou Vidal. *

Transformacions invisibles

Tots sabem històries de noies marroquines, pakistaneses, índies... que viuen entre nosaltres i van a les nostres escoles però encara es veuen forçades a casar-se amb algú que tria la família. El dot, la casta, el deure, la tradició... pesen tant que acaben escrivint a foc el destí de moltes dones. Aquests relats sempre em fan pensar en la fantàstica escultura de Gian Lorenzo Bernini *El rapte de Persèfone* (1621) que trobareu a la Galleria Borghese i que condensa, amb la rotunditat de les tres dimensions, el moment violent en què s'assalta algú per la força.

Si Persèfone (Proserpina per als romans) és la filla innocent, Demèter (Ceres) és la seva mare protectora, la mare-terra fecunda que en història de l'art s'identifica per l'espiga que du a la mà, mentre que en termes psicològics es designaria com l'arquetip de la gran mare. Però per molt plàcida que sigui una infància consentida sempre hi ha un moment en què la vida et posa contra les cordes i et fa créixer, de cop. En el mite, el terra s'obre i el déu Hades pren la noia d'una volada amb els seus cavalls negres cap al món subterrani. Aleshores la mare reacciona amb ira i atura el creixement de les plantes, de manera que deixa els humans sense provisions i els déus, sense ofrenes fins que li tornin la filla. Però si entretant la noia prova algun aliment a la regió dels morts hi quedarà vinculada per sempre més. Ho farà?

El quadre ens mostra una Persèfone pensativa que dubta si menjar magrana o no. El pintor Dante Gabriel Rossetti (1828-1882), membre de la germanada dels preraphaelites anglesos, va escollir l'esposa del seu company William Morris com a model per a aquest retrat psicològic. No hi ha convulsió com en el moment del rapte. És una imatge de silenci, de reflexió, de quietud i mirada perduda. El fruit que té a les mans, vermell com la sang (menstruació), amb grans que són com petits òvuls (fecunditat), simbolitza el canvi existencial que està a punt de tenir lloc: el pas cap a la vida adulta. I menja uns grans de magrana, és clar, perquè no hi ha camí de retorn cap al paradís de la infància. Ara bé, no és únicament el pas del temps el que et fa créixer, són les experiències que transformen; i, després de conèixer les profunditats, Persèfone ja no és la que

era, una nena innocent, sinó que s'erigeix com la reina de l'Hades.

Hades és el nom d'un déu i el nom de tota una geografia que inclou els Camps Elisis, la llacuna Estígia, el Tàrtar... Els romans parlen de *l'averno*; els nòrdics, d'*helheim*; els hebreus, de *sheol*, i els cristians, de l'infern. En totes les cultures es concep un cel, una terra i un *sota terra* que simbolitza la part oculta, que no es

Proserpina (Proserpine), obra de Dante Gabriel Rossetti del 1874
TATE BRITAIN

pot veure però existeix. Per això l'Hades s'ha relacionat també amb l'inconscient, amb el món dels somnis i amb l'hivern, quan els camps semblen morts però la germinació de les llavors s'està produint a l'interior de la terra negra. Zeus i Hades pacten que Persèfone passi una part de l'any al món dels vius i l'altra a la dels morts. Per això a la primavera, quan retorna, la mare Demèter fa créixer flors de l'alegria. Ara és l'estació del descens, entrem a la part fosca de l'any, la de les nits llargues i les magranes vermelles, i hauríem de valorar la importància dels moments introspectius. De les experiències profundes tothom en surt canviat. M'agradaria pensar que d'aquesta crisi que ens ha dut tan avall en sortiran (algunes?) transformacions positives. *